

Justyna Zając

"19. Meaning in Translation", eds.
Barbara Lewandowska-Tomaszczyk,
Marcel Thelen, Peter Lang 2010 :
[recenzja]

Lingwistyka Stosowana / Applied Linguistics / Angewandte Linguistik nr 3,
326-330

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

BIBLIOGRAFIA

- BURKHARDT, A. (2006): *Wörterbuch der Fußballsprache*. Braunschweig: Die Werkstatt.
- BURKHARDT, A./SCHLOBINSKI, P. (Hrsg.)(2008): *Duden Thema Deutsch 10. Flickflack, Foul und Tsukahara: Der Sport und seine Sprache*. Mannheim: Bibliographisches Institut.
- LIPONSKI W. (Hrsg.) (2009): *Sports Language and Linguistics. Special issue of Studies in Physical Culture and Tourism*. Paris/Poznań: UNESCO – University School of Physical Education.
- SEELBACH, D. (2008): *Lernwörterbuch der Fußballsprache*. Hamburg: Buske.
- TABOREK, J. (2006): *Fußball. Wörterbuch deutsch-polnisch polnisch deutsch*. Zielona Góra: Kanton.
- WEHLEN, R. (1976): *Duden. Regeln und Sprache des Sports*. Mannheim: Bibliographisches Institut.

Janusz Taborek

**Barbara Lewandowska-Tomaszczyk, Marcel Thelen (eds.),
19. *Meaning in Translation*, Peter Lang 2010, 482 str.**

„Meaning in Translation” [Przekład a znaczenie] to dziewiętnasty tom z serii „ŁÓDŹ Studies in Language” poświęconej problematyce przekładu oraz znaczenia, wydawanej pod redakcją Prof. Barbary Lewandowskiej-Tomaszczyk. Wspomniana publikacja to zbiór artykułów wygłoszonych na międzynarodowej konferencji *International Maastricht-Łódź Duo Colloquia on „Translation and Meaning”* organizowanej od 1990 r. co pięć lat w Maastricht oraz w Łodzi (wiosenna sesja w Maastricht i jesienna sesja w Łodzi). Do tej pory odbyły się następujące konferencje:

- 1st International Maastricht-Łódź Duo Colloquium on „Translation and Meaning”
1. 1990, 4–6 stycznia: Sesja w Maastricht
 2. 1990, 20–22 września: Sesja w Łodzi
- 2nd International Maastricht-Łódź Duo Colloquium on „Translation and Meaning”
3. 1995, 19–22 kwietnia: Sesja w Maastricht
 4. 1995, 22–24 września: Sesja w Łodzi
- 3rd International Maastricht-Łódź Duo Colloquium on „Translation and Meaning”
5. 2000, 26–29 kwietnia: Sesja w Maastricht
 6. 2000, 21–24 września: Sesja w Łodzi
- 4th International Maastricht-Łódź Duo Colloquium on „Translation and Meaning”
7. 2005, 18–21 maja: Sesja w Maastricht
 8. 2005, 23–25 września: Sesja w Łodzi
- 5th International Maastricht-Łódź Duo Colloquium on „Translation and Meaning”
9. 2010, 19–22 maja: Sesja w Maastricht
 10. 2010, 16–19 września: Sesja w Łodzi

„Meaning in Translation” jest skierowana do szerokiego grona odbiorców. Już w przedmowie Autorzy wyliczają grupy potencjalnych czytelników. Są to: tłumacze ustni i pisemni, agencje tłumaczeniowe, lektorzy tłumaczenia pisemnego i ustnego, lingwiści, terminolodzy, terminografowie, specjaliści IT, leksykografowie, wydawcy i wszystkie osoby zainteresowane kwestiami tłumaczeniowymi, pracą tłumacza oraz translatoryką. Książka składa się ze wspomnianej już przedmowy (s. 5), wstępu (s. 9–14), indeksu autorów (s. 457–472), skorowidzu terminów (s. 473–480) oraz z pięciu rozdziałów głównych zatytułowanych kolejno: 1. *State of the Art* (s. 15–62), 2. *Theoretical perspectives on translation* (s. 63–252), 3. *Translation analysis and assessment* (s. 253–400), 4. *Semiotic codes and the media in translation* (s. 401–424), 5. *Translator training* (s. 425–456). Każdy z rozdziałów zawiera kilka artykułów. Pierwszy: *Translation studies: Cognitive linguistics and corpora* (Barbara Lewandowska-Tomaszczyk, s. 17–30), *Translation studies: Terminology in theory and practice* (Marcel Thelen, s. 31–62); Drugi: *Understanding translators' understanding* (Jeanne Dancette, s. 65–79), *Specification and generalisation of meaning in translation* (Kinga Klaudy, s. 81–103), *Re-conceptualization and the emergence of discourse meaning as a theory of translation* (Barbara Lewandowska-Tomaszczyk, s. 105–147), *Form- and sense-oriented approaches to translation revisited* (Wolfgang Lörcher, s. 149–169), *Translation and culture (dedicated now to the dear memory of a fine translation teacher and translation critic Gunilla Anderson)* (Peter Newmark, s. 171–182), *Text function and meaning in 'Skopos'-oriented translation* (Christiane Nord, s. 183–192), *Discursive persons and the limits of translation* (Anthony Pym, s. 193–206), *Word against text. Lexical semantics and translation theory (Revisited)* (Mary Snell-Hornby, s. 207–215), *Prototype definition of translation revisited* (Sonja Tirkkonen-Condit, s. 217–230), *What's the problem with 'translation problem'?* (Gideon Toury, s. 231–252); Trzeci: *Translating with a semantic net: Matching words and concepts* (Christiane Fellbaum, s. 255–265), *Relevance: A key to quality assessment in translation* (Ernst-August Gutt, s. 267–282), *Translating secondary functions of grammatical structure* (Mildred Larson, s. 283–292), *Problems in the translation of creative neologisms* (Adrienne Lehrer, s. 293–303), *Translation contextualised. How electronic text worlds are revolutionising the context of translation* (Albrecht Neubert, s. 305–336), *Future trends in the Bible translating* (Eugene Nida, s. 337–346), *Why special language translators need insight into the mechanisms of metaphorical models and figurative denominations* (Rita Temmerman, s. 347–365), *Translating figurative language revisited: Towards a framework for the interpretation of the image behind figurative language as a first step in the translation process* (Marcel Thelen, s. 367–400); Czwarty: *Intersemiotic dominant of translation* (Anna Bednarczyk, s. 403–414), *The demise of voice-over? Audiovisual translation in Poland in the 21st century* (Łukasz Bogucki, s. 415–424); Piąty: *Linguistics and the training of translators and interpreters* (M. Baker, s. 427–436), *The role of translation theory in the teaching of general and non-literary translation – revisited* (B. Maia, s. 437–456). Ponadto każdy ar-

tykuł jest opatrzony abstraktem i przy każdym zostały podane słowa kluczowe. Wszystkie artykuły zamyka wykaz materiałów źródłowych.

Zebrane w publikacji artykuły pochodzą z pierwszych sześciu sesji Duo Colloquia i dotyczą kwestii znaczenia w tłumaczeniu. Większość wspomnianych artykułów została poprawiona i rozszerzona przez ich Autorów dla celów omawianej publikacji. Bez wątplenia Autorzy opublikowanych artykułów to czołowi teoretycy i praktycy przekładu. We wstępie do publikacji podano krótkie streszczenia zawartych w niej artykułów wraz z informacją o miejscu zatrudnienia Autorów poszczególnych tekstów.

Już ze wspomnianego wstępu oraz z zaprezentowanego wyżej spisu treści można wywnioskować, że opublikowane artykuły poruszają cały wachlarz tematów dotyczących znaczenia w tłumaczeniu. W niniejszej pracy nie sposób choćby krótko zreferować każdego z artykułów, dlatego też skupię się na kilku aspektach ważnych z punktu widzenia dalszego rozwoju translatoryki jako samodzielnej nauki.

M. Baker pisze w następujący sposób o translatoryce jako nauce przyszłości: „Translation and Interpreting are going to be the disciplines of the near future” (s. 427). Autorka podkreśla w swojej pracy, że translatoryka jako młoda dziedzina nauki musi na razie (selektywnie) korzystać z ustaleń poczynionych w innych dziedzinach, przede wszystkim w lingwistyce, lecz w przyszłości to pręźnie rozwijająca się translatoryka będzie „służyć” lingwistyce swym dorobkiem naukowym. Tłumaczenia nie należy zatem postrzegać jako wykorzystywanej przez lingwistykę metody nauczania języka. Tłumaczenie w celach komunikacyjnych jest bowiem czymś więcej niż techniką nauczania języka. Zdaniem Autorki przyszłe ustalenia w dziedzinie translatoryki będzie można bezpośrednio wykorzystać także w badaniach prowadzonych na polu lingwistyki.

Kolejnym ciekawym zagadnieniem poruszonym przez Autorkę jest mylne postrzeganie translatoryki jako dziedziny europejskiej. Tłumaczenie nie jest przywilejem państw europejskich, lecz jest to umiejętność wykorzystywana także na innych kontynentach. Co więcej, odsetek wykonywanych tłumaczeń jest znacznie wyższy na rynkach innych kontynentów niż na rynku europejskim. Dlatego też nie można ignorować w dyskusji na temat tłumaczenia, ani przy organizacji egzaminów na tłumacza takich języków jak: arabski, japoński czy chiński.

Ponadto, zdaniem M. Thelena, translatoryka powinna szerzej spojrzeć na umiejętności tłumacza niż ma to miejsce w tradycyjnym ujęciu, tzn. tłumacza należy zacząć traktować jako „eksperta SSL” (*SSL expert*, zob. s. 57), zaś tłumaczenie jako „specjalizację SSL” (*SSL specialisation*, zob. s. 57). SSL pochodzi od angielskiego wyrażenia *Subject-Field-Specific Language* [język specjalistyczny w określonej dziedzinie (JZ)]. Autor nie omawia dokładnie tego terminu, lecz odsyła do literatury, w której koncepcja SSL jest szczegółowo przedstawiona. Krótko podaje jednak, że SSL to rozszerzenie znaczenia LSP [*Language for Special Purposes*, język specjalistyczny (JZ)] i terminologii razem wziętych. Konkluzją wypływającą z poszerzenia definicji tłumaczenia i tłumacza jest także szersze rozumienie umiejętności tłumacza, który może podejmować pracę jako „communication specia-

list” [specjalista ds. komunikacji (JZ)] bądź jako „cultural consultant” [konsultant ds. kultury (JZ)] (*ibid.*). Jednak Autor, jak to wynika z tytułu jego artykułu, rozważa w swoim tekście, jak praca terminologów może oszczędzić trudu tłumaczom tekstów specjalistycznych. Wyjaśnia, że współpraca terminologów i tłumaczy tekstów specjalistycznych może zacieśnić się wtedy, gdy terminolodzy będą badać terminy w kontekście, przy czym kontekst oznacza tu połączenie kryteriów stricte językowych z komunikacyjnymi („This new trend of treating terms in context, in other words of combining the notion of communicative settings or levels of communication with purely linguistic criteria, is very helpful for the specialised translator.” s. 44). Autor wielokrotnie podkreśla znaczenie aspektów komunikacyjnych, które terminologia powinna zdecydowanie częściej uwzględniać przy opisie poszczególnych terminów niż miało to miejsce do tej pory.

Ciekawe spostrzeżenia prezentuje w swoim artykule Ł. Bogucki. Mogą się one okazać interesujące zwłaszcza dla polskiego czytelnika. Autor omawia w swojej pracy trzy rodzaje tłumaczeń audiowizualnych: 1. voice-over (wersja lektorska), 2. subtitling (napisy) i 3. dubbing. Wszystkie trzy rodzaje przekładu audiowizualnego [ang. AVT – *Audiovisual Translation* (JZ)] są wykorzystywane w Polsce, choć, jak podkreśla Ł. Bogucki, największą popularnością cieszą się napisy oraz dubbing. Mimo że proces tłumaczenia jest w ich przypadku bardziej skomplikowany i znacznie droższy, to produkt końcowy jest lepszej jakości niż w przypadku techniki voice-over. Autor dokładnie wyjaśnia na czym polegają wady i zalety każdej z technik i jednocześnie przewiduje, że z biegiem lat wersja lektorska będzie coraz rzadziej wykorzystywana w Polsce. Powodem jej dotychczasowej popularności (zwłaszcza w programach telewizyjnych) jest przywiązanie Polaków do odziedziczonej od byłego Związku Radzieckiego wersji z lektorem, gdyż programy w tej wersji wymagają od widza mniejszego skupienia podczas ich oglądania niż programy z napisami. Jednak z uwagi na postęp technologiczny (Internet, mobilna telewizja) i wymianę pokoleniową na znaczeniu będą przybierać w najbliższym czasie subtitling i dubbing. Autor słusznie rozpoznaje, że te zmiany mają ogromny wpływ na pracę tłumaczy oraz rozwój gałęzi translatoryki dotyczącej tłumaczeń audiowizualnych. Dodatkowo z reformą musi się też w przyszłości liczyć polska telewizja, w której liczba programów powstałych z wykorzystaniem techniki voice-over będzie stopniowo topniała, a z czasem tego rodzaju programy znikną zapewne z ekranów polskiej telewizji. Autor podaje też kilka odnośników do stron internetowych, które moim zdaniem mogą okazać się przydatne nie tylko dla osób zajmujących się tłumaczeniem audiowizualnym, ale też dla wszystkich zainteresowanych kwestiami tłumaczenia. W niniejszej pracy zwrócę uwagę na dwa adresy internetowe. Pierwszy z nich może być wykorzystany przez osoby pragnące zapoznać się z teorią i praktyką tłumaczeń audiowizualnych: <http://transedit.se>. Na wspomnianej stronie są podane dalsze odnośniki do wielu słowników i innych stron przydatnych w pracy tłumacza. Kolejny link, który przywołuje Autor, kieruje na stronę czasopisma *The Journal of Specialised Translation* z bezpłatnym dostępem do artykułów na temat tłumaczenia tekstów specjalistycznych: <http://www.jostrans.org>.

Autor zachęca osoby zainteresowane tłumaczeniem tekstów audiowizualnych do odwiedzenia następującej strony: <http://jostrans.org/archive.php?display=6>.

Zbiór artykułów zebranych w „Meaning in Translation” świadczy o bogactwie tematów, które leżą w polu zainteresowań translatoryki. Zebrane prace wskazują na to, że translatoryka jest młodą, lecz samodzielną dziedziną nauki, czerpiącą na razie z wyników badań wielu dyscyplin pokrewnych, np. lingwistyki, terminologii. Poza tym jest to dziedzina w stanie nieustannego rozwoju, wymuszająca na badaczach czujność i otwartość na nowe kierunki badań oraz ciągłą weryfikację już ustalonego stanu rzeczy. Jednak prężnie rozwijająca się translatoryka będzie wkrótce stanowić źródło odniesienia dla osób prowadzących badania lingwistyczne, terminologiczne itp.

„Meaning in Translation” to z pewnością pozycja prowokująca do refleksji nad obecnym i przyszłym stanem badań translatoryki, co można wywnioskować na podstawie omówionych wyżej zagadnień. Ponadto jest to publikacja opracowana w bardzo uporządkowany sposób, ułatwiający czytelnikowi szybkie wyszukiwanie interesującego go materiału. Pierwszym dużym udogodnieniem jest podział spisu treści na bloki tematyczne. Dodatkowo w sprawnym wyszukiwaniu tematów pomaga skorowidz pojawiających się w artykułach terminów oraz indeks cytowanych autorów. Pracę z książką ułatwiają również abstrakty zamieszczone na początku każdego artykułu, na podstawie których czytelnik może bez zbędnej zwłoki podjąć decyzję, czy wybrany artykuł znajduje się w polu jego zainteresowań. Poza tym, jeśli odbiorca zorientuje się, że dany artykuł porusza ważną dla niego tematykę, wówczas może skorzystać z materiałów referencyjnych podanych na końcu każdej pracy. Należy dodać, że niemal wszystkie teksty są bogato ilustrowane przykładami. Dlatego też na zakończenie pragnę podkreślić, że artykuły zawarte w książce z pewnością zainteresują nie tylko teoretyków, ale także praktyków zajmujących się szeroko pojętą translacją.

Justyna Zając